

PIOTR PIOTROWSKI

KRYTYKA OBRAZU

W STRONĘ NEOAWANGARDY EUROPY ŚRODKOWEJ LAT SZEŚCZDZIESIĄTYCH XX WIEKU

W świetle neoawangardowej krytyki obrazu, artykułowanej od końca lat 1950. zarówno w praktyce dyskursywnej jak artystycznej, pojęty jako sublimacja dzieła jako takiego obraz malarski kojarzony jest z wartościami uniwersalistycznej kultury, opartymi na powszechnej estetyce, autonomii dzieła, prymacie pikturalizmu, dominacji kultury „wysokiej”, eurocentryzmie, maskulinizmie itp. Ta waloryzacja dotyczy zasady nie tylko określonej praktyki artystycznej, lecz przede wszystkim wpisanej w tę ostatnią hierarchię kultury i relacje władzy. W dyskursie uniwersalizmu i autonomii dzieła zapisane zostały – zdaniem wychodzących z założeń neoawangardy krytyków – strategie dominacji etnicznej, kulturowej, płciowej, a także politycznej zarówno w ramach struktur danego społeczeństwa, jak kontekście międzynarodowym, o czym przekonują brawurowe analizy Serge Guilbauta¹.

Jednakże ta modelowa, wypracowana przede wszystkim na gruncie anglosaskim interpretacja, przenoszona na obszar Europy Środkowej, napotyka pewne trudności. Przede wszystkim oparta na retoryce uniwersalizmu hegemonia centrum nie była tu odczytywana jako strategia represji, lecz – o czym pisałem wcześniej² – liberalizacji, a autonomię dzieła,

¹ S. Guilbaut, *How New York Stole the Idea of Modern Art. Abstract Expressionism, Freedom, and the Cold War*, Chicago: The University Press of Chicago, 1983. Wydanie polskie w tł. E. Mikiny: S. Guilbaut, *Jak Nowy Jork ukradł ideę sztuki nowoczesnej. Ekspresjonizm abstrakcyjny, wolność i zimna wojna*, Warszawa: Hotel Sztuki, 1992.

² P. Piotrowski, *Totalitarianism and Modernism: The „Thaw” and Informel Painting in Central Europe, 1955-1965*, „Artium Quaestiones”, X, 2000; P. Piotrowski, *Totalitarianism and Modernism II: Myths of Geometry: Neo-Constructivist Art in Central Europe in the 1960s*, „Artium Quaestiones”, XI, 2000.